

سنة ١٤٤٠ هـ

N.Shamskia

روش تحقیق (Research Method)

- دانشگاه آزاد اسلامی قزوین
- دانشکده مهندسی عمران و نقشه برداری
- کارشناسی ارشد عمران (سازه و زلزله)
- تهیه: ناصر شمس کیا

برخی از منابعی که می توان در این درس استفاده نمود :

- بازرگان، عباس (۱۳۸۹). مقدمه ای بر روش های تحقیق کیفی و آمیخته؛ چاپ دوم، تهران، نشر دیدار.
- یاحقی، محمدجعفر؛ ناصح، محمدمهدی (۱۳۹۰): راهنمای نگارش و ویرایش؛ چاپ ۲۸، به نشر.
- اتسلند، پتر (۱۳۷۱). روشهای تجربی تحقیق اجتماعی؛ ترجمه بیژن کاظم زاده، انتشارات آستان قدس رضوی.
- فلیک، اوو (۱۳۸۸): درآمدی بر تحقیق کیفی، ترجمه هادی جلیلی، نشر نی، چاپ دوم.
- لیندلف، تامس و تیلور، برایان (۱۳۸۸): روش های تحقیق کیفی در علوم ارتباطات، ترجمه عبدالله گیویان، تهران.
- چگونه تحقیق کنیم؟ ترجمه ابراهیم زاده، فراهانی و سرمدی

ادامه منابع:

- استراس، آنسلم؛ کوربین، جولیت: اصول روش تحقیق کیفی (نظریه مبنایی). ترجمه بیوک محمدی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. تهران ۱۳۸۵.
- بی، اریل: روشهای تحقیق در علوم اجتماعی. ترجمه رضا فاضل. انتشارات سمت. تهران ۱۳۸۸.
- بلیکی، نورمن: طراحی پژوهشهای اجتماعی. ترجمه حسن چاوشیان. انتشارات نی، تهران ۱۳۸۴.
- بیکر، ترزال: نحوه انجام تحقیقات اجتماعی. ترجمه هوشنگ نائبی. نشر نی. تهران ۱۳۸۸.
- حافظ نیا، محمدرضا: مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، انتشارات سمت، تهران ۱۳۸۷.
- دواس، دی.ای: پیمایش در تحقیقات اجتماعی. ترجمه هوشنگ نائبی. نشر نی، تهران ۱۳۸۷.
- بست جان. روشهای تحقیق. چاپ ششم. تهران: نور حکمت، ۱۳۷۵.

- رفیع پور، فرامرز: تکنیک های خاص تحقیق در علوم اجتماعی. انتشارات شرکت سهامی انتشار تهران ۱۳۸۵.

- ساروخانی، باقر: روشهای تحقیق در علوم اجتماعی ۳ جلد. جلد اول و دوم. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. تهران ۱۳۸۸.

- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس؛ حجازی، الهه: روشهای تحقیق در علوم رفتاری، انتشارات آگه تهران ۱۳۸۲.

- محمدپور، احمد: روش در روش، انتشارات جامعه شناسان، تهران ۱۳۸۸.

- کینگ ادموند جی. روش تحقیق. چاپ چهارم. نیویورک: هولت، راین هارت و وینستون، ۱۹۷۳، صفحه ۳۶۰

- مارشال کاترین، روش تحقیق کیفی: چاپ سوم. تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی ۱۳۸۰

-Hughes Christina 2006: Quantitative and Qualitative Approaches .the university of Warwick.

-Burns Robert.Introduction to research methods.London:SAGE Publication.2003

- Publication Manual of the American Psychological Association: 2001,Fifth Edition

فصل اول

تحقیق چیست؟

محقق (پژوهشگر) کیست؟

برداشت شما از تحقیق چیست؟

- با شنیدن واژه تحقیق چه مفهومی از آن به ذهن انسان متبادر می شود؟
- همراهی تحقیق با آدمی در طول تاریخ چگونه بوده است؟
- شیوه ها و روش های مختلف انجام آن چیست؟
- ضرورت تحقیق از دیدگاه فردی و دیدگاه اجتماعی؟
- ضرورت انجام تحقیق از دیدگاه علمی؟
- چگونه به تحقیق نگاه میکنید؟
- چه تعریفی از تحقیق در نظر دارید؟
- این جمله را حداکثر با بیست کلمه تکمیل کنید.
- تحقیق عبارتست از:

تعریف تحقیق

- **تحقیق:** در لغت به معنی واریسی کردن، کشف حقیقت، جستجو، به کنه امری رسیدن، پژوهش، کاوش، گردانیدن، پیدا کردن، یافتن یا جستجوی حقیقت آورده شده است...
- **تعریف علمی تحقیق:** عبارت است از کشف حقیقتی مجهول یا مجمل که با روش خاصی از طریق تأمل و جستجو پیرامون مطلبی به دست می آید.
- **تحقیق به روش علمی** را مجموعه مقررات و قواعدی دانسته اند که چگونگی جستجو برای یافتن حقایق مربوط به یک موضوع را نشان می دهد.

➤ الزامات هر تحقیق یا پژوهش علمی

با توجه به تعریف فوق می توان برای هر تحقیق مؤلفه های زیر را بیان نمود:

- ۱- حقیقت پژوهی
- ۲- داشتن روش (متدولوژی)
- ۳- استفاده از فکر و اندیشه
- ۴- حرکت و جستجو

تعریف تحقیق

تحقیق فرآیندی است:

- برنامه ریزی شده،
- هوشیارانه،
- نظام مند (**systematic**)
- قابل اعتماد
- برای یافتن حقایق یا فهم عمیق مسایل.

معانی دیگر تحقیق:

- تحقیق در برخی منابع آنرا حقیقت پژوهی نامیده اند.

- تحقیق عملی منظم است که در نتیجه آن پاسخ هائی برای سوالات مندرج در موضوع تحقیق بدست خواهد آمد.

- "تحقیق را مایه حیات علم دانسته اند" و بدون انجام تحقیق، علم و مفهوم آن را همچون آبی می دانند که چون در جائی مانده باشد، دچار گندیدگی و تبدیل شدن به لجنزار خواهد شد.

تعریف تحقیق و ویژگی های آن:

- **تحقیق** از نظر لغوی به معنای بررسی و پیدا کردن حقیقت است ولی در تعریف اصطلاحی و از نظر علمی عبارتست از تلاش و انجام یک فعالیت منظم و هدفدار برای رسیدن به حقیقت و پاسخ به سؤال و دستیابی به دانش و آگاهی بیشتر در مورد یک پدیده و یا یک مسئله به منظور چاره جویی با استفاده از مراحل و روش علمی.
- **تحقیق** را می توان به صورت «تجزیه و تحلیل و ثبت عینی و سیستماتیک مشاهدات کنترل شده که ممکن است به پروراندن قوانین کلی، اصول یا نظریه هایی بینجامد و به پیش بینی و یا احتمالاً به کنترل نهایی رویدادها منتج شود تعریف کرد.»

یک تحقیق مشخصات زیر را دارد:

- ۱- تحقیق معطوف به حل مسئله است . (کشف یک رابطه)
- ۲- تحقیق به پرورندگان قوانین کلی ، اصول ، یا نظریه هایی تأکید می کند که برای پیش بینی رویدادهای آینده مفیدند.
- ۳- در تحقیق از روی نمونه ی مشاهده شده ویژگیهای جامعه مورد نظر استنباط می شود. تحقیق چیزی بیشتر از بازیابی اطلاعات و یا جمع آوری ساده اطلاعات است.
- ۴- تحقیق بر آزمایش های قابل مشاهده و یا شواهد تجربی مبتنی است موضوعات تحقیق باید قابل مشاهده باشند.
- ۵- تحقیق مستلزم مشاهده و توصیف دقیق است.
- ۶- ابزارهای اندازه گیری کمی و دقیق ترین شکل توصیف را به کار می برد و اگر ممکن یا مناسب نباشد توصیف های کیفی و یا غیر کمی را در مشاهدات بکار می بندد (روشهای معتبر

یک تحقیق مشخصات زیر را دارد:

- ۷- تحقیق به تخصص نیاز دارد.
- ۸- محقق باید به دور از عواطف و تعصبات شخصی ، تلاش کند بصورت منطقی و عینی، داده های جمع آوری شده خود را، با بکار بردن آزمونهای ممکن محک بزند و به دنبال آزمایش فرضیه اش باشد نه اثبات آن.
- ۹- تحقیق به دنبال حل مسایل جدید، بکر و اصیل است.
- ۱۰- از ویژگی تحقیق بکار بستن صبر و شکیبایی و نداشتن شتاب در کار است.
- ۱۱- تحقیق با دقت ثبت و گزارش می شود.
- ۱۲- تحقیق گاهی نیازمند شهامت و شجاعت در انجام و ارائه آن است.

محقق یا پژوهشگر:

✓ - فردی است جستجوگر و آگاه به مسائل علمی و تحقیقی، در قلمرو کار خود مبتکر، که می تواند با اتخاذ روشی درست، براساس یافته های دیگران و با تکیه بر استدلالهای علمی، مطلب تازه ای را کشف و عنوان کند و یا دست کم امر مجملی را تفصیل دهد.

✓ - در هر تحقیق درست، محقق قبل از آنکه به تحقیق بپردازد، بهتر است موضوع، روش، مخاطب و شرایط و ابزار تحقیق خود را معین کند.

شرایط یک محقق:

هریک محقق، در کار تحقیقی به ویژگی های زیر نیاز دارد تا هم در کارش موفق باشد و به نتیجه مطلوب برسد، و هم نتیجه کارش برای دیگران دارای ارزش و اعتبار باشد:

- حوصله و صبر
- تتبع و کاوش در منابع
- دقت، هم در فهم هم در نقل مطالب
- امانت در نقل ها و برداشت ها
- داشتن علم و اطلاع، نه فکر و ذوق. (یعنی: ملاک، ذوقیات نیست)
- آشنایی به موضوع مورد نظر و مورد تحقیق
- گم نکردن سر خط اصلی، هنگام سند یابی و پژوهش
- ارتباط « یافته » ها با مطلوب ها و « نیاز » ها
- برخورداری کار، از بررسی و استدلال و دقت، تا « تحقیق » شود و گرنه در مرحله تتبع خواهد بود. (البته تتبع مقدمه تحقیق است).
- برخورداری از زبان نوشتاری ساده و بیان رسا
- دوری از تعصب، غرض ورزی و انتقام جویی
- پرهیز از پیش داوری و تحمیل عقیده
- برخورداری از شهامت و صراحت در بیان یافته ها.

ویژگی های تحقیق:

- ✓ - هدف اصلی تحقیق حل یک مسئله یا پاسخگویی به یک سوال یا دستیابی به روابط علت و معلولی بین متغیر های پژوهشی است.
- ✓ - هدف تحقیق مشاهده و درک الگوهای کلی رویدادها و روابط بین آنهاست.
- ✓ - تحقیق بر مشاهده و آزمایش تاکید دارد .
- ✓ - به منظور جمع آوری اطلاعات و آزمودن فرضیه از ابزار مختلف اندازه گیری استفاده می شود.
- ✓ - در تحقیق از جدیدترین منابع اطلاعاتی برای رسیدن به هدف های تحقیق استفاده می شود.

ویژگی های تحقیق: (ادامه)

- ✓ در تحقیق هدف خاصی وجود دارد که محقق تلاش می کند با جمع آوری اطلاعات مناسب به آنها دسترسی پیدا کند.
- ✓ انجام تحقیق مستلزم داشتن مهارت لازم در زمینه موضوع مورد تحقیق است.
- ✓ تحقیق فعالیت عینی و منطقی است. به این معنی که محقق با رعایت اصول و ضوابط روش های تحقیق اطلاعات لازم را جمع آوری و بدون هیچگونه تعصبی به نتیجه گیری می پردازد.
- ✓ تحقیق به منظور حل مساله بدون جواب یا سوال های بدون پاسخ می پردازد.
- ✓ تحقیق نیازمند صبر و شکیبایی است.

هدف از مطالعه روش تحقیق:

مثال:

تغییر ماشین آلات

از بین بردن نارضایتی کارکنان

ایجاد انگیزه

تصحیح خط تولید

کاهش بازدهی

هدف از تحقیق علمی:

شناخت چگونگی پدیده ها

کشف مجهولات

تأیید علمی فرضیه ها

اثر مثبت داشتن بر جامعه

هدف تحقیق
علمی

ده نکته در مورد تحقیق

- تحقیق خیلی وقت گیر است.
- تحقیق یک پدیده ذهنی است
- تحقیق ممکن است، خسته کننده و کسالت آور باشد، اما ممکن است جالب و سرگرم کننده هم باشد.
- تحقیق ممکن است در طول زندگی محقق تداوم داشته باشد.
- فرآیند تحقیق ممکن است بسیار جالبتر از نتایج آن باشد.

ده نکته در مورد تحقیق (ادامه)

- تحقیق نوعی فضولی کردن است.
- تحقیق را می توان به راههای گوناگونی انجام داد.
- تحقیق ممکن است وارد رؤیاهای شما شود.
- تحقیق ممکن است شما را به راههای دور از انتظار هدایت کند.
- در تحقیق از همان مهارت روزمره محقق استفاده می شود.

خسته نباشید

